

27.11.2013

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΥ

Αθήνα, 27.11.2013
Αρ. Πρωτ.: ΥΠ.ΠΟ.Α./ΓΡ.ΥΠ./Κ.Ε./170

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Κωνσταντίνο Δερμιτζάκη

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 3390/1.11.2013 Ερώτηση

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 3390/1.11.2013 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Κωνσταντίνου Δερμιτζάκη και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες υπηρεσίες μας, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Το σπήλαιο Ψυχρού (Δικταίο Άντρο) αποτελεί κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο με την υπ' αρ. Φ.3124456/1834π.ε./5.5.1976 (ΦΕΚ 699/Β/26.5.1976) Υπουργική Απόφαση, με μία ζώνη προστασίας τριακοσίων μέτρων από την είσοδό του. Επιπλέον, με την υπ' αρ. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Α1/Φ24/83609/2737/28.12.1981 (ΦΕΚ 50/Β/10.2.1982) Υπουργική Απόφαση όλο το οροπέδιο Λασιθίου, του σπηλαιίου συμπεριλαμβανομένου, έχουν κηρυχθεί ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Το σπήλαιο του Ψυχρού έχει αναδειχθεί και αξιοποιηθεί τουριστικά ύστερα από την υπ' αρ. ΥΠΠΟ/ΔΑΑΜ/85/5707/3.2.1997 Υπουργική Απόφαση και έκτοτε η ευθύνη λειτουργίας του χώρου ανήκει στην ΚΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, η κατάσταση του σπηλαιίου ως φυσικού μνημείου και ως επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου εποπτεύεται από την Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Νότιας Ελλάδας (ΕΠΣΝΕ), ενώ τα έσοδα από τα εισιτήρια εισπράττονται από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων. Είναι το μοναδικό αξιοποιημένο σπήλαιο του οποίου την εκμετάλλευση ασκεί το ΥΠ.ΠΟ.Α. Η επισκεψιμότητα του χώρου είναι ιδιαίτερα υψηλή (136.257 εισιτήρια το 2012).

Από την υπερδεκαπενταετή τουριστική αξιοποίηση του σπηλαιίου προέκυψαν σοβαρά προβλήματα στο μνημείο, τα οποία εγκαίρως διαπίστωσε η ΕΠΣΝΕ και ως εκ τούτου ζήτησε την σχετική χρηματοδότηση από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ) προκειμένου να εκπονηθούν οι απαραίτητες μελέτες αποκατάστασης των φθορών στο εσωτερικό του σπηλαιίου και στον περιβάλλοντα χώρο του (περιβαλλοντική μελέτη και μελέτη καθαρισμού του λιθωματικού διακόσμου από την επιλιθική χλωρίδα, ηλεκτρομηχανολογική μελέτη και αρχιτεκτονική μελέτη). Η χρηματοδότηση εγκρίθηκε από το ΤΑΠΑ το 2010 και δαπανήθηκε για την εκπόνηση των μελετών, οι οποίες ολοκληρώθηκαν εντός του 2011. Εν τω μεταξύ, προέκυψαν καταπτώσεις βράχων από την οροφή του «Επάνω Σπηλαιίου» (εκτός τουριστικής διαδρομής) και, όπως διαπιστώθηκε από επί τόπου έρευνα εξειδικευμένου κλιμακίου της ΕΠΣΝΕ, υπάρχουν αστάθειες στη βραχώμαζα της οροφής του σπηλαιίου, οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν με ειδικές μελέτες και έργα αντιστήριξης.

Η ολοκλήρωση των μελετών και έργων αντιστήριξης, αποκατάστασης φορών και συνολικής ανάδειξης του σπηλαιίου και του περιβάλλοντος χώρου του εγκρίθηκαν πρόσφατα με την υπ' αριθ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧ/Φ24/155078/81/2.9.2013 Υπουργική Απόφαση, ύστερα από την σχετική γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Η ολοκλήρωση των μελετών εφαρμογής και η υλοποίηση των έργων που θα προβλέπουν πρόκειται να ενταχθεί άμεσα σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα ΕΣΠΑ με ορίζοντα ολοκλήρωσης των εργασιών το τέλος του έτους 2015.

Το σπήλαιο του Ψυχρού έχει ταυτιστεί με το Δικταίο Άντρο από την ελληνική μυθολογία (ΗΣΙΟΔΟΣ, ΘΕΟΓΟΝΙΑ) και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα λατρευτικά σπήλαια της αρχαιότητας, με χρονικό ορίζοντα λατρευτικής χρήσης από την Πρωτοανακτορική περίοδο (2000-1700 π.Χ.) έως την Ρωμαϊκή εποχή.

Επισημαίνεται ότι, από πλευράς αρχαιολογικής έρευνας, το σπήλαιο δεν ερευνήθηκε ποτέ με συστηματικό τρόπο. Ανακαλύφθηκε τυχαία το 1880 και οι πρώτες έρευνες-περισυλλογές πλήθους κινητών ευρημάτων, οι οποίες έγιναν συχνά με ανορθόδοξες μεθόδους (χρήση δυναμίτιδας για την διάνοιξη της εισόδου και του ανδρήρου), πραγματοποιήθηκαν από ξένους, κυρίως, ερευνητές, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα. Πολλά ευρήματα έχουν επίσης προκύψει από περισυλλογές των χωρικών. Τα ευρήματα είναι σήμερα μοιρασμένα ανάμεσα στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ηρακλείου και το Ashmolean Museum της Οξφόρδης. Υπάρχουν επίσης κάποια στο Μουσείο του Λούβρου και σε ιδιωτικές συλλογές. Η συνέχιση των ανασκαφικών ερευνών κρίνεται σήμερα σχεδόν αδύνατη λόγω των καταπτώσεων μεγάλων βράχων στο δάπεδο του σπηλαίου, αλλά και της τουριστικής αξιοποίησής του.

Από την σύγχρονη μελέτη των ευρημάτων των παλαιών «ανασκαφών» και περισυλλογών (Watrous 1996) δεν προκύπτουν τα τεκμήρια εκείνα που να επιτρέπουν με βεβαιότητα την ταύτιση του σπηλαίου με το Δικταίο Άντρο και την άσκηση λατρείας του Διός. Αντιθέτως, υπάρχουν ενδείξεις και έχουν διατυπωθεί απόψεις για την άσκηση λατρείας γυναικείας θεότητας στο σπήλαιο Ψυχρού και την αναζήτηση του «Δικταίου Άντρου» σε άλλο χώρο. Ως εκ τούτου, μέχρι την ολοκλήρωση των μελετών και την διατύπωση τελικών συμπερασμάτων, οφείλουμε να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί προς αποφυγή παρερμηνειών και αναπαραγωγής απόψεων που έχουν ιδιαίτερη γοητεία πλην όμως βασίζονται στο μύθο και όχι στην τεκμηριωμένη αρχαιολογική έρευνα και μελέτη.

Διευκρινίζεται ότι στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, για λόγους ταυτοποίησης του αρχαιολογικού χώρου του σπηλαίου Ψυχρού, χρησιμοποιήθηκε ο ίδιος τίτλος στην πινακίδα της προθήκης όπου εκτίθενται τα ευρήματα από το σπήλαιο με τον αντίστοιχο οδηγό εκδόσεων του ΤΑΠΑ συγγραφής Κ. Δαβάρα («Το σπήλαιο του Ψυχρού») που πωλείται στο πωλητήριο του Μουσείου Ηρακλείου και γενικά στα πωλητήρια του ΤΑΠΑ. Τα αντικείμενα που έχουν εκτεθεί είναι αυτά που έχουν περιληφθεί στην μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη και είναι περίπου τα ίδια που υπήρχαν και στην παλαιά έκθεση του Μουσείου. Αντίστοιχα συμβαίνει και με τα αντικείμενα από το Ιδαίο Άντρο με την προσθήκη ευρημάτων από τις νεότερες ανασκαφές του εκλιπόντος Ι. Σακελλαράκη. Ο συνολικός χώρος που καταλαμβάνει το σύνολο από το Ψυχρό, που είναι μια μεγάλη προθήκη, είναι περίπου αντίστοιχος με τις δυο μικρές του Ιδαίου Άντρου στο όρος Ίδη (Ψηλορείτης) της Κρήτης, εκτός βέβαια από την μεγάλη προθήκη με τις ασπίδες και το τύμπανο, που είναι ιδιαίτερης σημασίας εκθέματα και προβάλλονται ιδιαίτερα εξάγοντας ολόκληρο το τμήμα του ορόφου που αναφέρεται στη δωρική Κρήτη. Είναι κατανοητό ότι δεν πρέπει να γίνεται σύγκριση των εκθεμάτων του Μουσείου Ηρακλείου με τα αντικείμενα που εικονίζονται σε οδηγούς, πραγματείες κ.λπ., όπου δεν γίνεται σαφής διάκριση για τα Μουσεία όπου φυλάσσονται και εκτίθενται τα ευρήματα από το σπήλαιο. Ως προς το μύθο περί Δικταίου Άντρου και της γέννησης του Δία, προβλέπεται η τοποθέτηση ενημερωτικής πινακίδας, εκτός της υπάρχουσας στην οποία περιλαμβάνονται αποκλειστικά τα στοιχεία αρχαιολογικής τεκμηρίωσης του υλικού. Άλλωστε δεν έχουν τοποθετηθεί όλες οι ενημερωτικές πινακίδες και εποπτικό υλικό στον όροφο, πράγμα το οποίο αναμένεται να γίνει σταδιακά μέχρι την ολοκλήρωση του έργου.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του έργου «Επέκταση και εκσυγχρονισμός Αρχαιολογικού Μουσείου Αγίου Νικολάου Κρήτης» εκπονείται μουσειολογική μελέτη η οποία προτείνει την ανάδειξη του Δικταίου Άντρου ως λατρευτικού χώρου κυρίως με εποπτικό υλικό, καθώς τα αρχαία αντικείμενα που προέρχονται από το Δικταίο είναι ελάχιστα.

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υφυπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού
2. ΔΙΠΚΑ
3. ΚΔ' ΕΠΚΑ
4. ΕΠΣΝΕ
5. Αρχ. Μουσείο Ηρακλείου

ΑΚΡΙΒΕΣ ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Από το πρωτότυπο...
Αθήνα... 27/11/2013